

ע"פ 2422/15 - איתן סרור נגד מדינת ישראל

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים פליליים

ע"פ 2422/15

לפני:
כבוד השופט ס' ג'ובראן
כבוד השופט נ' הנדל
כבוד השופטת ד' ברק-ארז

המערער: איתן סרור

נ ג ד

המשיבה: מדינת ישראל

ערעור על גזר דינו של בית המשפט המחוזי בבאר שבע
מיום 3.3.2015 בת"פ 7674-05-11 שניתן על ידי כבוד
השופט י' עדן

תאריך הישיבה: ח' באלול התשע"ו (11.9.2016)

בשם המערער: עו"ד ירון גיגי

בשם המשיבה: עו"ד חיים שוויצר

פסק-דין

1. לפנינו ערעור על גזר דינו של בית המשפט המחוזי בבאר שבע (השופט י' עדן) בת"פ 7674-05-11 מיום 3.3.2015, במסגרתו הושת על המערער עונש של 8 שנות מאסר בפועל; 18 חודשי מאסר על תנאי למשך 3 שנים

עמוד 1

שלא יעבור עבירת רכוש מסוג פשע; 6 חודשי מאסר על תנאי למשך 3 שנים שלא יעבור עבירת רכוש מסוג עוון; קנס בסך 250,000 ש"ח או 6 חודשי מאסר תחתיו; ופיצוי למתלוננים בסך כולל של 2,030,000 ש"ח.

כתב האישום והכרעת הדין

2. המערער הורשע, לאחר שמיעת ראיות, ב-14 עבירות של מרמה בנסיבות מחמירות, לפי סעיף 415 סיפא לחוק העונשין, התשל"ז-1977. ברקע למקרה - בשנת 2005, במסגרת תכנית ההתנתקות, מדינת ישראל העניקה למשפחות מפוני גוש קטיף פיצוי כספי בעבור פינוי בתיהם. על פי עובדות כתב האישום, סמוך לאוקטובר 2005 המערער פנה לאדם בשם פני חג' (להלן: פני) - סוכן ביטוח ובעלים של סוכנות ביטוחים בעיר נתיבות, והציג עצמו ככזב כסוחר יהלומים וכבעל חברה לניהול והשקעות יהלומים. המערער טען בפני פני כי באפשרותו להביא תשואות גבוהות מסחר ביהלומים, כשההשקעה היא מינימלית בהשוואה לתשואה. לדבריהמערער, הוא היה רוכש יהלומים במחיר נמוך ומוכר אותם כמעט מידית במחיר גבוה בהרבה. בעקבות דברים אלו - ואף שבפועל המערער מעולם לא החזיק ברישיון לעיסוק ביהלומים כנדרש בחוק ולא עסק בסחר ביהלומים, פני העביר סכום כספי למערער.

בהמשך לכך, המערער הציע לפני להציע את שירותיו לאנשים נוספים המוכרים לו, כאשר בתמורה לשיתוף הפעולה ביניהם פני יקבל אחוזים מכלל ההכנסות. בהתאם להסכם, פני פנה למכריו - אשר רבים מהם ממפוני גוש קטיף (להלן: המשקיעים) - והציע להם להשקיע כספים אצל המערער. בעקבות הצעתו של פני ובהסתמך על דבריו, העבירו אליו כ-14 אנשים את כספם, בסך כולל של 8,910,000 ש"ח. עוד בהתאם להסכם, פני העביר את הכספים לחשבונו של המערער, כדי שזה יבצע בהם עסקאות יהלומים.

על מנת להציג מצג שווא כלפי המשקיעים כי הוא סוחר יהלומים ובעל חברה פעילה, המערער הוציא חשבוניות עבור השיקים שקיבל ואף החזיר לחלק מהמשקיעים חלק קטן מן הכספים שהושקעו. הובהר, כי המערער לא ביצע עסקאות יהלומים כמובטח, והכספים שהוחזרו לחלק מהמשקיעים הגיעו מכספם של משקיעים אחרים.

גזר הדין של בית המשפט המחוזי

3. ביום 3.3.2015 גזר בית המשפט המחוזי את דינו של המערער. בגזר דינו, בית המשפט המחוזי עמד על הערכים המוגנים אשר נפגעו מביצוע העבירות, על הנסיבות הקשורות בביצוען ועל מדיניות הענישה הנהוגה בהן. תחילה, בית המשפט המחוזי עמד על חומרת מעשיו של המערער, אשר גרם לנזק של מיליוני שקלים באמצעות מעשי מרמה שבוצעו בתחכום, בהיקף רחב וכלפי מספר רב של קורבנות. בהמשך לכך, בית המשפט המחוזי הדגיש כי לחלק גדול מהקורבנות נגרם נזק כלכלי כבד ביותר, שכן הכספים שהשקיעו היו בבחינת עיקר כספם. עוד ציין בית המשפט המחוזי כי יש לראות במכלול האירועים כאירוע אחד לצורך קביעת מתחם העונש ההולם, וזאת לאחר שמצא כי מדובר באותה מסכת של פעילות עבריינית ובאותו אופן של מרמה. בעניין זה, בית המשפט המחוזי ציין כי הגם שמדובר באירוע אחד, על מתחם העונש לבטא את מלוא חומרתם של המעשים, לרבות ההיקף, התכנון, השיטתיות והתוצאות הקשות שנגרמו כתוצאה מביצוע העבירות.

באשר לפגיעה בערכים המוגנים, בית המשפט המחוזי מצא כי המערער פגע במעשיו בערכים המוגנים של הזכות

לקניין, השמירה עליו, חופש הבחירה וחופש הפעולה לעשות שימוש בקניין, הביטחון הכלכלי, הביטחון הנדרש בפעילות כלכלית והיכולת ליתן אמון במסגרת זו. עוד הטעים בית המשפט המחוזי כי מידת הפגיעה בערכים מוגנים אלו וכן תוצאותיה הן קשות וחמורות, בפרט בהתחשב במידת הפגיעה באמון שנתנו המשקיעים במערער. בנוסף, בית המשפט המחוזי הדגיש כי למעשיו של המערער השפעה ארוכת טווח על המשקיעים ומשפחותיהם, שכן הסכומים אותם "השקיעו" רבים מהם היו מיועדים לשמש עבורם לקורת גג.

באשר לנסיבות הקשורות לביצוע העבירות, בית המשפט המחוזי התייחס לשורת נסיבות לחומרה המתקיימות בענייננו, וביניהן: התקופה הארוכה שבה ביצע המערער את מעשי המרמה – כמעט שנתיים; התכנון המוקדם שקדם לביצוע העבירות והשיטתיות שבה נעשו; מצגי השווא שהמערער יצר; השיטתיות, התחכום וההיקף של מנגנון המרמה אותו הפעיל המערער; והנזקים והפגיעה הקשה שגרם המערער במעשיו למשקיעים ולמשפחותיהם.

4. לבסוף, בית המשפט המחוזי בחן את מדיניות הענישה הנהוגה בעבירות של קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות שנסיונותיהן דומות, והדגיש כי הענישה בעבירות אלה מביאה לידי ביטוי את הפגיעה הקשה המבוצעת בקורבנות; את הפגיעה הקשה בערכים המוגנים; ואת השיטתיות, משך הזמן, היקף העבירות ומספר הנפגעים בכל מקרה ומקרה. על יסוד האמור, בית המשפט המחוזי העמיד את מתחם הענישה ההולם על בין 6 ל-9 שנות מאסר בפועל, לצד הטלת קנס ופיצוי משמעותי.

5. על מנת לקבוע את העונש המתאים למערער, בית המשפט המחוזי בחן את נסיבותיו האישיות של המערער שאינן קשורות לביצוע העבירות. בית המשפט המחוזי ציין כי לחובתו של המערער שתי הרשעות קודמות, האחת בגין סחיטה באיומים והשנייה בגין עבירות של הפרעה לשוטר במילוי תפקידו; איומים; הפרת הוראה חוקית; והפרת צו בית משפט שנועד להגן על אדם. עוד התייחס בית המשפט המחוזי לכך שהמערער כפר במיוחס לו ולא לוקח על עצמו אחריות למעשים, וכן נתן דעתו לטענות בדבר מצבו הנפשי של המערער. בהמשך לדברים אלו, בית המשפט המחוזי מצא כי שיקולי הענישה המרכזיים בעניינו של המערער הם שיקולי ההרתעה, והדגיש כי מעשיו מחייבים מענה עונשי תקיף.

6. באשר לרכיב הקנס והמאסר תחתיו, בית המשפט המחוזי התחשב במצבו הכלכלי של המערער ובתיקי ההוצאה לפועל העומדים לחובתו. מנגד, בית המשפט המחוזי עמד על כך שהמערער נטל מיליוני שקלים מקורבנותיו, כאשר הוא אינו מגלה את מקום הימצאם. באשר לרכיב הפיצויים, בית המשפט המחוזי הטעים כי הפיצוי יקבע בהתאם לפירוט נזקי הקורבנות ובכפוף לתקרת הפיצוי האפשרית ביחס לכל אחת מהעבירות. לבסוף, בית המשפט המחוזי מצא כי נוכח חומרת העבירות, נסיבותיהן, אי-קבלתו של המערער אחריות ואי-פיצוי המשקיעים, הענישה צריכה להיות קרובה לרף העליון. על סמך שיקולים אלו, בית המשפט המחוזי גזר את עונשו של המערער כאמור בפסקה 1 לעיל. מכאן הערעור שלפנינו.

נימוקי הערעור

7. המערער טוען בערעורו כי בית המשפט המחוזי הטיל עליו עונש המחמיר עמו יתר על המידה – הן בקביעת מתחם העונש ההולם והן במיקומו במסגרת מתחם העונש שנקבע – ומבקש מבית משפט זה להקל בעונשו. תחילה, המערער גורס כי בית המשפט המחוזי שגה בעת קביעת מתחם הענישה ההולם בעניינו, וזאת מאחר, שלשיטתו, הפגיעה

בערכים החברתיים אינה גבוה ונסיבות ביצוע העבירות אינן חמורות. המערער מצביע על כך שהעבירות לא בוצעו תוך תחכום קפדני ומדויק, וכי אף אם ייוחס לו תחכום בביצוע העבירות, הרי שתחכום זה התבצע אך כלפי פניו ולא כלפי כלל המשקיעים. בהמשך לכך, המערער טוען כי לא יכול היה לדעת את זהותם של המשקיעים ואת העובדה שיפגע קשות במי שקיבלו כספים מהמדינה לצורך רכישת קורת גג. בנוסף, המערער מדגיש כי הנזק שנגרם מהעבירות אינו נבע מפועלו האישי בלבד, וזאת מאחר שהיה מעין "שותף עסקי" של פניו. כמו כן, לשיטתו של המערער, היה מקום להתחשב לקולה בעת קביעת מתחם הענישה ההולם בשיהוי בהגשת כתב האישום ובהתארכות ההליכים נגדו עקב כך. עוד מפנה המערער לפסיקה בה נגזר – בנסיבות חמורות מעניינו – עונשי מאסר דומים, אשר לדידו מלמדת כי העונש שהוטל עליו חמור משמעותית מהראוי.

8. המערער מוסיף וטוען כי בית המשפט המחוזי שגה גם בגזירת עונשו בגדר מתחם העונש שנקבע. במסגרת זו, המערער מצביע על כך שקביעתו של בית המשפט המחוזי כי עונשו צריך להיות קרוב לרף העליון של מתחם העונש – התבססה על אותן הנסיבות ששקל בעת קביעת המתחם עצמו. זאת ועוד, המערער סבור כי בית המשפט המחוזי גם לא התחשב דיו בנסיבותיו האישיות, וביניהן: מצבו הכלכלי העגום, מצבו המשפחתי – כאב לארבעה ילדים שמתוכם שניים קטינים, ובעיקר מצבו הנפשי הקשה, כמי שפעמיים ניסה לשים קץ לחייו.

9. באשר לגובה הקנס, המערער גורס כי בית המשפט המחוזי לא נתן משקל מספק למצבו הכלכלי ולחובותיו, ובעיקר התעלם מן השאלה האם הוא יוכל לעמוד בתשלום הקנס שנקבע. המערער מדגיש כי מצבו הכלכלי הקשה היה הגורם המרכזי שהוביל אותו לביצוע העבירות, ומשכך, לעמדתו, הקנס שהושת עליו לא מידתי וחסר היגיון. בנוסף, המערער מטעים כי השיב למתלוננים סכום ממשי מסכומי הכסף אותם קיבל – עובדה אשר לדידו לא קיבלה כל התייחסות מצד בית המשפט המחוזי. יתרה מכך, המערער טוען כי גם תקופת המאסר הארוכה אותה עליו לרצות במידה ולא ישלם את הקנס היא אינה מידתית, שכן, לשיטתו, היא אינה עומדת ביחס ישיר לגובה הקנס שהושת עליו. על כן, המערער מבקש להפחית את גובה הקנס שעליו לשלם, ולחילופין לבטל את עונש המאסר שהוטל תחתיו.

10. לבסוף, המערער מלין על גובה הפיצוי שנפסק למתלוננים, אשר עומד כאמור על 2,030,000 ש"ח. המערער סבור כי נוכח תקופת המאסר הממושכת שהושתה עליו, לא יוכל לשאת בתשלום הפיצוי והנטל ייפול על כפתיהם של בני משפחתו. כמו כן, לשיטתו, הטלת רכיב פיצוי כספי כה גבוה לא משרתת את האינטרס הציבורי, וזאת מאחר שתשלום זה יבוא על חשבון סכומי הכסף שעליו יהיה לשלם בגין תיקי ההוצאה לפועל שנפתחו לו. זאת ועוד, המערער עומד על כך שסכומי הפיצוי והקנס הגבוהים "ירדפוהו" שנים לאחר סיום ריצוי עונשו ואף יסכלו את אפשרות שיקומו.

תשובת המשיבה

11. מנגד, המשיבה סבורה כי יש לדחות את הערעור. המשיבה עומדת על חומרת העבירות שביצע המערער – עבירות מרמה בהיקף של 9 מיליון ש"ח, אשר בוצעו כלפי מספר לא מבוטל של מתלוננים כאשר הנזק לכל מתלונן הוא במאות אלפי שקלים. המשיבה מדגישה כי המערער לא ניסה לצמצם את הנזק, וכי הכספים אשר כביכול הוחזרו על ידו למשקיעים נבעו מאותה מערכת של מרמה. עוד מצביעה המשיבה על כך שכיום – כשנה וחצי לאחר שבית המשפט המחוזי גזר את דינו – המערער טרם שילם ולו שקל אחד מהפיצוי שנפסק לטובת המתלוננים. ביחס לשיהוי, המשיבה מציינת כי מדובר בתיק מורכב, כך שמשך השיהוי – אשר עומד על שנתיים בין הגשת התלונה להגשת כתב האישום – הוא סביר. לבסוף, המשיבה מטעימה כי עונש של 6 חודשי מאסר חלף קנס של 250,000 ש"ח הוא עונש מתון, ובוודאי

שאינו חורג מהענישה הנהוגה במידה המצדיקה את התערבותה של ערכאת הערעור. יצוין, כי המשיבה מבהירה שמתוך תשעת מיליון השקלים שהועברו למערער - הוחזרו לערך 4 מיליון ש"ח, כך שהנזק הממשי שגרם המערער במעשיו מוערך על כ-5 מיליון ש"ח.

דיון והכרעה

12. לאחר עיון בגזר דינו של בית המשפט המחוזי ובנימוקי הערעור, ולאחר שמיעת הצדדים בפנינו, הגענו למסקנה כי דין הערעור להידחות. הלכה ידועה היא שערכאת הערעור אינה מתערבת בחומרת העונש שנקבעה על ידי הערכאה הדיונית, אלא במקרים חריגים בהם העונש שנגזר חורג במידה קיצונית מרמת הענישה הנהוגת או הראויה במקרים דומים (ראו: ע"פ 8280/15 גולאני נ' מדינת ישראל, פסקה 8 (28.3.2016); ע"פ 1072/15 שיינס נ' מדינת ישראל, פסקה 41 (10.11.2015); ע"פ 2715/15 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 6 (20.9.2015)). אנו סבורים כי המקרה הנוכחי אינו נמנה על אותם המקרים המצדיקים התערבות, כפי שיובהר להלן.

13. נחה דעתנו כי עונש המאסר בפועל שהוטל על המערער הולם את חומרת העבירות אותן ביצע; את התכונן, השיטתיות והתחכום של מעשיו; את משך הזמן שבו פעל; את היקף הסכומים שקיבל באמצעות מצג השווא שיצר; ואת העובדה שניצל במעשיו מתלוננים רבים שהפקידו בידיו את מיטב כספם. יתרה מכך, וכפי שציין בית המשפט המחוזי בגזר דינו, מידת הפגיעה שגרם המערער לקורבנות, כמו גם תוצאותיה, הן קשות וחמורות, וברי כי כך המצב אף אם נקבל את הטענה כי לא ידע שחלק מהכספים נועדו לצורך רכישת קורת גג. ודוק, כל מטרתו של המערער הייתה לשלשל לכיסו במרמה כספים לא לו, כשבמהלך תקופה ארוכה ביצע עבירות מרמה על חשבון אנשים תמי לב שהתפתו להבטחותיו. כאמור, בית המשפט המחוזי עמד על כך בהרחבה, והדברים מדברים בעד עצמם. לכך יש להוסיף את העבר הפלילי המכביד שעומד לחובת המערער, שכולל, בין היתר, מספר עבירות של איומים וסחיטה באיומים. מלבד האמור, מצאנו כי בית המשפט המחוזי העניק משקל מספק לנסיבות לקולה העומדות למערער, וביניהן מצבו הנפשי הקשה ומצבו הכלכלי, לרבות תיקי ההוצאה לפועל שקיימים לחובתו.

14. באשר לתוצאות הכלכליות הישירות של גזר הדין - דהיינו החיוב בתשלום הפיצויים לקורבנות והקנס שהושת על המערער, ובכלל זה עונש המאסר חלף הקנס - נקדים ונאמר כי, בכל הנוגע לפסיקת הפיצויים, יש לדחות את הערעור בעניין זה על הסף, שכן המתלוננים כלל לא צורפו כצד לערעור (ראו: ע"פ 5347/15 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 14 (20.4.2016); ע"פ 1568/14 דובגילונק נ' מדינת ישראל, פסקה 14 (31.3.2015); ע"פ 1537/14 משאח נ' מדינת ישראל, פסקה ט (2.3.2015)). עוד יצוין בעניין זה, כי אף לגופם של דברים, נוכח היקף הפגיעה במשקיעים ועוצמתה, אנו סבורים כי החיוב בפיצוי שהושת על המערער במסגרת גזר הדין ראוי והולם בנסיבות העניין, ואף אין בו כדי לכסות את מלוא נזקיהם של המתלוננים.

15. בכל הנוגע לרכיב הקנס, ניכר כי בית המשפט המחוזי שקל את השיקולים המנחים בקביעת גובה הקנס וכן התייחס לנסיבות הייחודיות שחלות בענייננו, ולא מצאנו כי המערער העלה בערעורו טעמים שיש בהם כדי להצדיק את התערבותנו. כידוע, השתת קנסות בעבירות כלכליות משרתת תכלית הרתעתית ואף תורמת להוצאת בלעו של העברין מפיו (ראו: ע"פ 4190/13 סמואל נ' מדינת ישראל, פסקה 128 (18.11.2014); ע"פ 6542/11 מוקטראן נ' מדינת ישראל, פסקה 7 (25.2.2013)). דומה כי הקנס שהוטל על המערער תורם להגשמת תכלית זו, וזאת בייחוד בהתחשב בעובדה שהמערער עצמו אישר כי מכספי המשקיעים נעלמו למעלה מ-4 מיליון ש"ח - בעוד הוא אינו מגלה את מקום

הימצאו של הכסף. במצב דברים זה, אין בטענותיו של המערער ביחס למצבו הכלכלי כדי להצדיק הפחתה מהסכום שהוטל עליו. כמו כן, אנו סבורים כי קיים יחס מידתי בין סכום הקנס שהושת על המערער (250,000 ש"ח) לבין משך המאסר שנקבע בגינו (6 חודשים), וממילא אין הדבר עולה כדי סטייה קיצונית מרמת הענישה הנוהגת. על כן, וחרף ההתחשבות במצבו הכלכלי של המערער, אין מקום להתערב בקנס שבו חויב או במאסר שהושת תחתיו. נוכח כל האמור, דין הערעור להידחות.

16. סוף דבר, הערעור נדחה.

ניתן היום, ו' בחשון התשע"ז (7.11.2016).

ש ו פ ט ת

ש ו פ ט

ש ו פ ט